

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Quintu[m] de emptione [e]t venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Preceptum VII Cap. V

de rex diuisione. Nihilq; thesauros in loco suo iuenerit Hadrien? nalem eqta te secur? ei pcessit q; iuuenit. ac si q; in alieno loco. nō data ad hoc opa h; for tuu iuuenit. dimidiū iuētori. et dimidiū dñi dño soli pcessit. Alle sunt res q; de p̄pinq; in alceu? fuerat bonis. et sūt ab eo derelictae. Et istas si q; iuuenit et eas accipit nō aio retinēdi h; eas restituēdi dño eaq; q; eas nō h; p; derelictz ille nō cōmitit furū. nec in re cū sunt derelictae. nec voluntate. cū eas derelictas sciat aut credat. Si aut in veritate nō sunt derelictae. ipse tñ inuētor bona fide h; credit et accipit etiā aio retinēdi tūc ignorāria facti eu excusat. vt dicit Alex. Si aut nō credat eas derelictas et accipit eas aio retinēdi. nūc furū cōmitit. q; correctat rem alienā. Et de h; intelligit illud Aug. in qdā ome lla sic dicētis. Si qdā iuenerit et nō redidisti rapuisti. Dicit m̄ De. pal. i. liij. de p̄metudine thesaurus vbi cūq; iuētus sit ē p̄ncipis. et sic ille solus pōt sa cere elemosynā. Est em̄ thesaurus ve tūs depositio pecunie cui? memoria nō extat. H; quomō restituēti iuēta qn̄ nescif cui? h̄m Ray. Faciat inuētor publice dici p̄ precones. vel p ecclias vbi rem iuenerit. Et h̄m Hosti. anteq; dño restituat si dubiū ē cul? sit certificari dñ inuētor p̄ circumstantias res. als forte mlti nō dñi eā peterēt.

Capitulum. v.

DEmptiōe et venditiōe. circa q; sepe plura valde illicite acqui runt. ita nūc sunt vidēda. **H**omo q; requirant ad talia. Scđo q; per culoīum ē habere officiū mercatorū. Tertio q̄litter iē debent habere bñi vt saluent mercatores. **N**isi ad p̄mu notādū. q; h̄m Vincen. in spe. hysto. Itū. mercator p̄prietate. **C**ayn p̄minus habuisse videt. qui simplicitatem vite hominū ad inuentionē mensurarum

et ponderū p̄mutauist. atq; ad callidū tatem et corruptionē perdixit termi nos terre primus posuit rapinis. et vlorentia opes cōgregaz suos ad latro cincta iustauit. **N**uis ligat negotiatio ut hodie res se h; de se non sit illicita. q; ipsa mediate bona terrarū quarundam alijs terris talū carentia haben tibus aduehūt. et ecōuerso. tñ ibi ma gne fraudes fiunt. **P**onde scđo no tanduz. q; h̄m Tho. Ieda. ii. q. lxxvii. et H̄co. in. liij. dñs. xv. duplex est cōmutatio. **V**na economica quādo cōmutās intēdit recipie rem nō vt merces in ea. h̄t ipsa vrat. Alta ē cōmutatio negocii artua vbi cōmutans intēdit lucrari de re quā acquirit. Emit em̄ rem non vt vtatur ea. h̄t vendat charius. **A**d pri mā cōmutationē vt sit iusta quicq; req̄runt. Et ad secundāvt sit iusta ea dem. Et adhuc duo alia requiruntur. **P**rimo iigis ad contracū emptiōis et venditiōis. et ad quēcungz cōtractum requiris liberavoluntas iutroq;. scilicet vendēdi in uno et emēdi in altero. id ē. q; dans velit trāsserre. et recipiēs velit accipe rem transserendā. **S**cđo requiri s libertas iutroq;. ita q; neuer ipso rum phibeat lege superioris. nec q; acti alterius a quo dependeat. Et p̄p̄t de fecnum h̄m nō potest monachus si ne licētia superioris. nec filius familiæ sine licētia patris emere vel vendere. **T**ertio requiri vt fiat p̄mutatio sine fraude interuentente bona fide. **I**deo .i. Thessal. liij. **H**ec ē volūtas dei ne quis supp̄grediat. neq; circūuentat in negocio fratrē suū. **P**er li supp̄grediatur ineq̄ualitatē iusti precij excludit. de q; post paucā discep. et circūuentat p̄ fraude. **F**it aut h̄m Tho. fraus tri plicat. **P**āo in substālia rei vēdite. vt cū quis remnī speciei sc̄ēter vendit pro re alterius speciei aut substālia minus p̄ciose. vt aurichalcū pro auro

13

aut aquā provīno. aut mixtū p pūro.
aut denariū cuprū pro aureo. ptra il
lud Esa. i. Argentū tuū versum est in
scoriā. vīnū tuū mixtū ē q̄. Scđo cō-
mittit trans in q̄ntitate. q̄q̄ mensuraz
cognoscit. siue res mēsuref p pondū
siue p alia mēsurā corpāle. vt modiūz
vel septariū. siue sit in liquidis siue a-
ridis. Et silt in libra z pōdere. Et i oī-
bus istis vniuersaliter oporet eē inūstā
mēsurā inyēdendo et emēdo. al's inūstā
mēsurā fit. **I**o Deut. xxv. dicit. Nō ha-
bebis in fācculo dñuersa pōdera mal⁹
z min⁹. nec erit in domo tua modiūz
mai⁹r mīn⁹. ab hominātū em̄ dñs
eū q̄ hoc facit. z aduersat om̄ne inū-
sticā. Tertio p̄mitit fraus in q̄litate.
puta cū q̄s animal infirmū vendit q̄sī
sanū. aut vīnū corruptū q̄sī sanū z pu-
rū. aut crocū mixtū cū re vilioz. Ex q̄
p̄z q̄ q̄ faciūt res inūtiles z defectu-
sas. defectusq̄ earū ex industria z stu-
dīose obtegūt occūltat. teneſt ad re-
stitutionē illi⁹ qđ occāsione talis occul-
tatiōs eis dat p reb⁹ nīl res nō obstā
te defectu tanū valeat q̄ntū datur. Et
silt est de hīnibus res venales iudicā-
dū. Dia ista pbautur ex de ihurijs z
damno dato. Qui em̄ dat occasionez
damni. damni dedisse videt. H̄ defrau-
dans aliū in substātia. q̄litate. z quan-
titate. dat ei occasione damni. al's em̄
nō p̄mitaret. Et in his om̄ibus dicit
Tho. nō solū peccat q̄s inūstāven-
tionē faciendo. H̄ etiā ad restituōnez
teneſt. **Q**uarto ex q̄ ad min⁹ ha-
bitualit̄ int̄ dat si veracī agnouit re
nō suisse talē qualis fin̄ cōtractū esse
debuerit. q̄ H̄ velit sicut rōnabile fue-
rit emēdare. Si em̄ vēditore ignorātē
aliq̄s p̄dicto z defectuū i revēdita fue-
rit. vēditore qđē nō peccat. teneſt in cū
ad ei⁹ noticiā p̄uenirerit veracī saltem
damnu recōpēsare emētori. Et qđ di-
ctum ē devēditore. etiā intelligēdū est

ex parte emētoris. Cōting ut em̄ q̄sī
venditorē credere rem eē min⁹ precio
sam q̄tū ad spēm. puta si q̄s aurū vē-
dat loco aurichalcī. emētor si ijlō co-
guoscat inūste emit. z ad restituōne
teneſt. Et eadez rō est de defectu q̄lita-
tis q̄ntitatis. vt si q̄s simplex p̄egi-
nus credes equū suū volūcē infirmū. ex
hibet euvenalē. z emētor astut⁹ q̄p̄uis
noscat defactū esse p̄uū aut forte p no-
crem sanabilez. z tñ emit eū p parno
precio q̄stvalde infirmū. ille sc̄ierer et
inūste dānificat p̄ximū suū. z peccat
cōtra hoc mādatu. z teneſt ad restitu-
tionē. **Q**uinto req̄ris q̄litas valo-
ris in̄ res p̄mitatas. aut inter rem
emēptā aut vēditār p̄cū. H̄a rem cha-
rīns vēdere aut vili⁹ emēre q̄z valet i se
vel estimatiōe hoīm. est p̄ inūsticā fin̄
p̄bm. i. polit. Et p̄ illud qđ xp̄s dicit
Matth. vii. Dia q̄cūq̄ vultis vē faciat
vobis hoīes z vos facite illis. H̄ nullus
est q̄ sibi vellit rem charīns vēdi q̄ va-
leat. qz sic dānificaret vt plurimiū vel
semp. **V**nī Augus. xiiij. li. de ciuii. dei.
Helleyle emēre chare vēdere reue-
ravīciū ē. Dī aut̄ q̄ nō l̄ rem charīns
vēdere v̄l vīlins emēre q̄ valeat i se v̄l
in estimatiōe hoīm. In trib⁹ em̄ casib⁹
licet rem charīns vēdere q̄sī sit emēpta sō
q̄ aut̄ res meliorata ē in se. vel in esti-
mationē hoīm. aut rōne seruicij circa
rem emēptā exhibiti. P̄io em̄ res emē-
pta p̄t meliorari aliq̄n nāliter. vt q̄n
fit de ipuro vīno p̄nū. z de ḡcili ligno
forte. z de equo triū annoz octennijs.
Aliq̄n artificialis fit emēpte rei melio-
ratio. vt melior ē pān⁹ i tunīcā forma
z q̄s simplex pānus. **A**liq̄n fit nāliter et
artificialis vt melior ad ignē valēt ligna
sicca q̄sī būida. Scđo p̄ncipl̄ res emē-
pta p̄t meliorari nō i se. H̄ in opinōe
hoīm. aut qz sc̄ebatn p̄ns q̄sbona
ēt. aut qz est iā indigētia ei⁹ q̄ p̄ns nō
fuit. vt patet de pillulis pestilentis.

Preceptum VII

Cap. V

bus extra ipsi pestilente et in re pesti-
lentie, et in multis alijs modis. Et ita
in pmo qd in scdo melioratiis modo
pot res charius vedi qd empta e. Ter-
tio pncipaliter id fieri pot ex pte ven-
dientis, videlicet rone servicij, qd circa
ea fecit vel officij qd circa ea habet, et
hac rone collectores hospitiu, campso-
res, institores caupones, penestici, et q
cunq stationarij, pnt rem etia nullo
modo mutata nec in se nec in estima-
tione hominu viderem charis qd eme-
runt, et hoc propter sumptus labores, in-
dustrias, curas, pericula, et alias occu-
pationes ronabiles. Et multo plus q
adducunt res a longin. Ad est, qz. j.
Cor. iij. Unusqz recipier mercedem
fm suu ppru laboru. Cadem em rō est
de mercatore sicut de alio laboreto
q sibi merces detur pro suis labore.

Gindustria, cura, et sibus. Pn tam
fm diuināqz naturalē legē illicitū re-
putat si in emptiōe et venditiōe nō sit
eqitas iusticie seruata scient. et ille q
plus habz postqz immornerit sibi illud
tenet recopēsare ei q dñificat? ē si sit
notabile dñu. Ad dico, qz iustū pre-
ciū rez, qicqz nō ē pncipialit determini-
nat hū magis in quadaz estimatione
consistit, ita q modica additio v'l mi-
nutio non videt tollere eqilitate iusti-
cie, ut Tho. dicit. Et addit Scorus, q
quādo cōmutantes pēsata necessitate
mutua reputat hinc de equalēs da-
re et accipe, ita q vterqz cōputat tantū
date quātū recipit, et ecōuerso, recipie
quantū dat, si tunc aliquā modicū defi-
cit ab individuali eqilitate, nō erit iuri-
sticia reputanda, qz qn ex tali estima-
tione de datōe receptione equalen-
tis mutuo sūt preti, nūc mutuo sibi
volunt remittere, verisimile si i aliquā de-
ficiū ab illa iusticia remittat. Et sic isto
ru cōtractus quēlibet cōcomitak aliquā
donatio pditionalis, et si aliquā sit am-

pliss in re data. **P**erūtamē si aliqz
multū indigeret de re aliqz et aliqz ledat
si ea careat, et p magnā instatiā ille in-
ducit ad vendendā rem suā, vel ad p-
mittādū p re alteri, tunc cū possit se
psernare in dñem erit i casu tali insti-
pciu nō respiciēdo solū ad re qvendis
hū etiā ad dñu qd venditor ex vēditio-
ne incurrit, et sic licite pot aliqd chari-
vēdi qz valeat fm se, qzuis nō vendat
plus qz valeat habeti. Si vo aliquis
multū iuuat ex re alteri quā accepit
ille vo qui vēdīdīt nō dñificet carez-
do re ista, nō debet eā stupēdere, quia
vitilitas q alteri accrescit nō est ex ven-
ditione hū ex cōditione emētis, nullus
aut̄ debet vēdere alteri qd nō est suu
licet posset ei vēdere dñmū qd patit
Ille tñ qui ex re alteri accepta mul-
tu iuuat, pot ppris voluntate vēden-
ti aliquā superrogare, qd ptinet ad eius
honestatē. **E**t sic p p q qnqz requrunt
ad cōmutationē economicā, hū ad ne-
gotiatiā adhuc sup pfata, requirunt
alia duo. P̄io si debeat eē iusta o z q
tal cōmutatio s̄tutū reipublice, sic est
de mercatoribz illū q afferūt res de p̄ia
vbi abundat ad p̄iaz vbi deficit, qz
tūvshs est ibi necessari. Et etiā q res
emptas cōseruat vi pmpic inueniāt
venales avolētibz eas emere, tales ha-
bēt acū vtile reipublice. Dportet em
q nec aliquā credit nec credēt rōnem
habeat emptionē esse cōmutatiā vel
reipublice iudiciale. Propter defec-
tum illū cōditionis sunt aliquā vitup-
biliter negotiator, puta q nec trāffe-
runt nec conseruat, nec eoz industria
melloraē res venalis, nec certificatur
aliqz simplex vvalore rei emēde, hū emic
mō vt statim vēdat sine oibz iā dicit
cōditionibz. **T**alis eēt exterminādūs
a re publica tanqz no ciu cōmutatiā,
eo q phibet imediatā cōmutationē
volētū economicē cōmutare, et sic

l 4

V

faciūt quodlibet venaleysuale charit⁹
emēti q̄ debaret esse vallis vendēti.
et sic dānificātūrāq; partē. Paret etiā
q̄ illi qui frumēta vel alias res viles
cōmunitati v̄l necessariās r bonas ad
ad h̄ principalit̄ emūt. vt nō desint cōni
tati patrie. v̄l aliqua alia bona intērio
ne. non intēdentes caristiam induce
re. h̄ quādocūq; necessitatē vel notabi
le grauamen pauperū viderint. vēde
re iurā cōmunē r rōnabilē estimatio
nē. Tales em̄ līcīte r meritoīe pūt h̄
facere. et aliquādo caristiaz impēdīre.
Sed illi q̄ in cōgregādo talia nec cō
munitati p̄sum nec v̄tilitatē eius in
tendūt. h̄ soluz lucrū suū nīhīl nisi ca
ristia expectādo grauissime peccant.
Ratio est. qz q̄libet in cōmunitate vi
ues rōne charitat̄ p̄ximī r rōne emō
līmenī. v̄tpote solatij defensiōis r si
miliū debet cōitati esse vīllis r maxie
nō noclu⁹. Et fm̄ iura turpis est pars
q̄ se nō conformat suo toto. P̄nit autē
virīg p̄missorū se ex hoc p̄siderare. qz
qui intēdit caristia dolet d̄ frumētoꝝ
copioso prouētu. Alius vo ex hoc yl
letus ē. vel cōtent⁹. et nō tristis. **S**e
cundū req̄stū ad cōmutationē nego
ciatiūā est vt vēdens pro re vendibili
recipiat iustū p̄cīlū. Est autē iustū p̄cīlū
cōsiderandū fm̄ q̄ res vendibiles
valēt ad v̄sum hominū plus vel min⁹
fm̄ necessitatē rerum interdū fm̄ de
siderium hominū q̄d habent ad res.
Et ilicet difficile sit dare de valore rei
sufficientē r generale regulam. tamē
hanc regulam quidam doctor tradit.
Sicut estimatio que verisimilitē bo
na fide credit̄ errorea ē nō est seqn
da. sic cōmuniſ estimatio in q̄ nullus
erroꝝ verisimilitē apparet seqnida est.
sive in specie. sive in singulari. vbi vo
nulla est. vel nō v̄l non vera estimatio
sbi recurrat ad rationē p̄sando labo
res. sumpt⁹ r cetera statim dīcēda bo

na fide p̄ront melius p̄ot fieri. nec nō
meliorationē v̄l p̄sorationē sive rea
lem sive estimatā. et iuxta hoc res vē
dat. talis negotiator iuxta diligentias
suā r industrias r pericula accipiat
in cōmutationē p̄cīlū correspondēs
Quod declarat **S**co. quia vñiquēq;
in ope honesto seruit̄ reipublice
op̄ter de suo labore viuē. h̄ talis as
serēs. vel etiam conseruās honeste r
utiliter seruit̄ rei publice. igit̄ tē. **S**e
cundo. quia vñusq; industriā suā
r sollicitudinē suā potest iuste vēdere
Industria autē magna requiri in talis
transferēte de patria in patriam. ḡ p̄t
iuste sustentationē suā pro ser fami
lia sua ad illam necessitatē deputatā
recipe p̄cīlū correspondēs sive indu
strie. Tertio etiā correspondēs aliqd
suis p̄culis. H̄c tū lucrū debet ē
moderatū. ne tal cuplēs nimis diues
fieriviciū anaricie incurrat. **A**d hoc
v̄o q̄ vēditio v̄l emptio sit bona mate
rialiter requirūt̄ conditiones r cir
cūstantie cōmunes. sicut in alijs aci
bus moralib⁹. potissime finis. q̄ non
sit in scandalū. in malū exēplum. con
tra votū. v̄l ex auaricia. **N**ā dīc scīus
Tho. q̄ emēs nō dī lucrū statuere tā
q̄ finē suū. v̄l suorū operū. h̄ lucrū q̄d
q̄rit v̄lterī ordinatē i altū finē necessa
riū v̄l honestū. vt ad sustentationē do
mins sue v̄l ad subueniēdū indigētib⁹
si sit negotiatio licita. v̄l etiā cū q̄s ne
go ciationē intēdit p̄p̄t p̄publicā utilita
tē. ne sc̄z res ad vitā nēcārie desint pa
tria. r tūc lucrū expedit̄ nō tāq̄ finē h̄
q̄si stipēdiū laborū. **S**ē dubiū. vt
vēditors teneat dīcē vīciū rei vēdēde.
Nā fm̄ Tho. quodli. ii. q. x. 2. ii. ii. q.
.lxvii. arti. ii. **S**i res vēdēda p̄p̄t vi
ciū q̄d h̄ reddit̄ mōris valoris. v̄l el⁹
v̄lus reddit̄ impedit̄ v̄l noxi⁹. sīc cu⁹
equ⁹ claudicat. v̄l dom⁹ ē ruinosa. aut
cib⁹ corrupt⁹ v̄l venenos⁹. si tūc hm̄ol

Preceptum VII

Lapi.

V

viciū est occultū. et vēditoz nō detegit
 et si tā chare vēdit ac si nō esset viciosa
 erit vēditoz dolosa. et vēditoz tenet ad
 dāni recōpēsationē. Si viciū sit ma-
 nifestū. puta cū equ⁹ sit monoculus.
 vel tale manifestū viciū haber resvē-
 denda. vel cū vīsus rel licet nō pueniat
 vñivēditoz. pōt tñ puenies eē alteri. et
 si tūc ipse vēditoz ppter hmoi viciū sub-
 trahat de p̄cio quātu oportet. tunc nō
 tenet ad manifestandū viciū rei. quia
 forte hmoi emptoz veller plus subtra-
 hi de p̄cio q̄ eē subtrahendū. vñ pōt
 līcite vēditoz indēntari. sue p̄sulere vi-
 ciū rel reticendo. Verbi grā. exēplifi-
 cant doctoress alij. Tu vēdis n̄ equū
 oīno malū et q̄ nihil valet ad equitan-
 dū. et das mīhi cū p tanto p̄cio. quan-
 tum sola cutis valet nihil iniustū faci-
 mīhi q̄ equ⁹ nō valet ad eq̄tandū. nī-
 si ego in p̄traciu interrogare. an equ⁹
 valeret ad eq̄tandū et tu diceres q̄ sic.
 tūc em̄ cōtracrus iniust⁹ est et fraudu-
 lētus. Si aut̄ ego ex simplicitate. v̄l
 inaduertēta nō considerare illū defe-
 ctum. nec inq̄rē. tu tñ bene scires q̄
 ego p̄ncipaliter ad equitandū cū emē
 re et ex simplicitate v̄l inaduertēta id
 nō dicere. tu qđē peccas ē me. nō iū-
 ste ad extra vēdēdo. h̄ minus fideliter
 et charitatine circa me agendo. Hec ē
 sentētia Tullij q̄ narrat ē Antipatre
 p̄bo acutissimo. q̄ dixit. Dia vicia em-
 ptōi pandēda sunt. Et post plura ei⁹
 v̄ba p̄cludit. Tulli⁹ li. iiii. d̄ offi. Nihil
 debet vēditoz emptoz celare. Q̄ si in
 crepādi sunt q̄ reticent. qđ de his esti-
 mandū est q̄ fūcatiōis vanitatē adhi-
 bent. Sed qđ de his mercatorib⁹ et
 et cōtrahētib⁹ q̄ scītū verisilit̄ instū p̄-
 ciū et tñ signoyel v̄bo vel silētio rē su-
 pernēdūt. Asū. q̄ tripl̄ p̄t tales viciū
 cōmittere. Primo si vides hoīem sim-
 plicē et inergūz circa rē. nō facit dili-
 gentiā fidele. vt ei nō supēdat. q̄ em̄

inēptus hō nescit rē estimare. sō ven-
 ditor nō pōt le hīm illi⁹ exhibitionē in
 vēdēdo regē. h̄ rota ei⁹ estimatio sibi
 incūbit. et q̄ nisi fideliē diligentia adhi-
 beat nō ē sine p̄cō si rē supēdat. Se-
 cus aut̄ est q̄ si vēdēt res hoī intelligēt
 texpto circa rē. Sc̄do q̄i emptoz. aut
 vēditoz est arrat⁹ nc̄citate. v̄l inordina-
 ta affectōe impulsus. nūc nequaq̄ pōt
 alter dubi⁹ de valore rel tāsecura con-
 sciētia durus esse erga eū ceteris pari-
 bus. sicut erga liber⁹ et om̄i tali impulsu
 carentē. habet em̄ timere q̄ ex illa
 artatione chariūs emat q̄ alias face-
 ret emptoz. vel qđ venditor vēdat re-
 missius. Tertio q̄i vēditoz aliquā ar-
 te vel cautela verboz etiā si v̄ba sunt et
 nō fallsa inducit emptoz ad emēndū
 chariūs q̄ alias emeret. vt si venditor
 rem q̄vix valet vñū denariū scientē ex-
 hibeat p̄ q̄tuor. et emptoz ex verecum
 dia v̄l q̄ nō credit superhiberi rem in
 q̄drupl̄. exhibeat et det plus q̄ vnuz.
 venditor corā deo tenet ad restitutio-
 nē ei⁹ qđ plus vno recepit. Tenet em̄
 ad restitutioē si rem scienter supē-
 deret. etiā si illū nullo mō induceret.
 q̄ntomagis q̄i hoc p̄ cautelas efficit.
 et marie ḡ falsitates et mēdacia h̄ p̄cu-
 rat. Sc̄do p̄ncipalit̄ videndū est q̄
 periculouz sit mercari vel negocari.
 Et hoc p̄z ex septē q̄ eam reddūt pe-
 riculouz. Primo ignorātia interdūz
 valoris rerum. et q̄nti estimādi sunt la-
 res. cure pericula. et cerera hmoi q̄ ne-
 gociantes habēt circa venales res. in
 quarum estimatione merito quilibet
 est sibi suspectus. utpote index in pro-
 pria causa. Et in hoc min⁹ periculose
 stant q̄ vendunt res apud multos in-
 uenibiles et venales. q̄ facil⁹ et p̄p-
 inquius pōt haberi estimatio. et homies
 nō sunt arrati ad vñū. Quisq̄ v̄o ba-
 bet rem venale. vel exercet officiū aut
 labore nō possiblē apud aliū haberi.

Sicut aliquid solū vñ est notari⁹. me-
dicus. apothecari⁹. vñ ali⁹ talis. hic de-
bet sibi multo magis eē suspect⁹ et val-
de canere ne i nocessitate hominū exigat
aut recipiat vta rei aut laboris suiva-
lorē. **Secunduz** reddēs negociaſone
piculosaz. est diffidētia de p̄ximis. q̄
ſurgit ex cantellis et fraudib⁹ oī die co-
tingētib⁹. p̄p̄ qd vendētes multo cha-
rius exhibēt res q̄ valēt. et emētes m̄l-
to minus q̄ velint dare. et sic utrob̄q̄
multa falsa dicunt. et nō pauca mēda-
cta. et q̄neq̄ piuria cōmittunt. **Tertiu** ē
ino dīnat⁹ timor dāni. et lucri deside-
riū excessuū ac affect⁹ res cito vēdēt.
Ex qbus oris p̄uerudo laudādi ven-
denda. et emēda vītupāndi. q̄ quidem
timor et desideriū ipse cōtract⁹ sic mē-
tem vrgent et occupāt q̄ modicū vel
nullus respect⁹ ad deū vñ iusticiā solet
hū. **Quartu** p̄tinua et angia ſollicitu-
do et occupa. o cū talib⁹ reb⁹ extrifec⁹
et diuersis hoib⁹. q̄ raro mētis recolle-
ctionē admittut. et in qbus tāta habet
diligentia et debitū deo ſultiū et cura
ap̄rie ſalutis omittit. **Quintu** est ma-
lum exempluz qd̄ q̄s vider in maiori
parte mercatiū. p̄pter quox multitudinē
homo plane volēs pcedere vix
pōt aliqd lucrari mercādo. **Sextu** est
cōtinua occupatio cum vero obiecto
et materia auaricie. ſez cum tpaſibus
bonis et etiam cum forma ei⁹. qz cum
mō acquirendi eadē nec nō cū auaris.
ſerca q̄ videſ tamdifficile auariciā vi-
tare. ſicut aſſidue cōuersando cū p̄ca-
cibus mulieribus cōtinentiā ſeruare.
Septimu est raritas pure intētōnis.
qz v̄ Ide rarum est vi q̄s recte intēdat
in mercādo vīltate p̄ximoz. et ſic
fm̄ vīltate officij vel obsequij ſui vi-
ctum mereri. que tamē ſint entio tā ne-
cessaria est q̄ ſine tali intētōne acu-
ali vel habituali nullus actus negocia-
tōnis est meritor⁹ apud deū. enī ſi q̄

ad hoies n̄b̄l̄ ſiuiti flat. ſi no dubiſſ
et disputabſſe eſt. an iſte q̄ nō intendit
in mercādo hominū vīltati ſeruire
etā ſi vīllis ſit. poſſit aliqd fm̄ deū p̄
laborē ſuo recipie. **Tertio** p̄ncipaliſ ſal-
uari debeat ſe tenere. **R**eſpōſio. q̄ de-
bet ante omia intēdere non plus debi-
to recipie. vñ minus dare ſcienter et vel
le ſupplere vbi p̄cepit defectū. et fidel-
iter ſeruēdo. aut prodeſſendo hiſ a q̄b-
uſ vult vīctum acquirere. et cum ti-
more lucrum recipie. fm̄ nobilitatem
et grauitatē et vīltatē cure laboris. in-
dūſtriae. et ſumptuū q̄s et quas p̄tingit
babere. nec nō fm̄ magnitudinē. mul-
titudinē. aut p̄ciositatē reruz in qbus
ſervit aut ministrat hoib⁹. nec tm̄ ne-
gociatiōi intēdere vt p̄ hoc aliqd eorū
negligat q̄ ſue ſunt neceſſaria ſaluti.
Dico aut nobilitatē tc. q̄ dato q̄ ne-
gociatoris merces adducētiſ ſanuſ
eſſer labor ſicut militis defendētiſ ter-
rā. nobilior in ē labor ſilitiſ ceteri pa-
rib⁹. q̄ alteri⁹. qz ad nobiliorē ſinē tē-
dit. ſic etiā ſtarēt q̄ labores curez cete-
ra eēt eque nobiles et q̄ues et in vñ
eſſer magis neceſſari⁹ alio. p̄ iſto cer-
te ſibi magis deberet. **D**ico etiā fm̄
m̄lititudinē. magnitudinē p̄ciositatē
rerū. qz penēſtīa vēdēs. ſ. p̄lin et olera
et de vno ſlorenō cōſitari ſuens. nō p̄t
tm̄ lucrī recipie. ſic iſſitor vendēs no-
biles et multū vīles res. **N**ec iſſitor
indēte qdāmō residens ceteri paſib⁹
pōt tātu lucrū recipie. etiā d̄ eque mag-
pecunia. ſic res eque bonas d̄ p̄tibus
longinq̄s adducēs. **E**t iō ſi q̄libet fm̄
ſtatū ſuūvelleri viuē. et fm̄ meriti ſuū
lucrū recipie. ſia ſtarēt eo meli⁹. **H**z q̄
penēſtīa de modico p̄cio et labore tm̄
vult lucrari. q̄ q̄tidie bonis cibis et po-
nib⁹ repleta ſt. et vltra h̄ cōtinue plus
diſceſ. q̄ ſi debite pp̄ederet. vix nucluz
pane mcereret. **E**t iſſitor de modico la-

Oreceptum VII Cap. VI

borez precio respectine vult se et suos tam delicate nutritur p̄cione vestire sic unus de multo majori summa, gratis, et virtutiori labore cōstatit scrūtes, et ita discurredo de alijs. Hinc ē q̄ q̄si oēs auaricie et supbie et voluptratis morbo laborat q̄ tantū execēt q̄ credunt ita esse debere ex h̄ et illa sūt cōiter iaz cōsueta, et q̄ q̄si oēs sic agūt, cū tñ nula cōsuetudo possit excusare in his q̄ sunt ī rectā rōnē, h̄ solū in indifferētibus q̄ p̄t fieri bñ male. Nulla autē recta rō videſ dictare h̄ bonuz q̄ filia simplicis militis ant burgensis, q̄ntū lsb ero pulēta deserat tam p̄clos azve stem, cingulū aut coronaz, q̄ pro statu sufficeret culiscū et magne p̄cipisse aut regine. Nec hoc q̄ quantumlibet diles mercator, tam p̄splēdide in vestib⁹ tamagnifice in sumptib⁹ viuat q̄ sufficeret regiv⁹ p̄cipi bñ magno. Et hoc modo multa sunt q̄ sub dissimulatōe transeunt, nec reputant tamala q̄ tñ si recte pensarent, manifeste viderentur excessiva recto iudicio rōnis. Ex qb⁹ p̄z, q̄ quantificatio precij insti pensanda est in libra rōnis recte attendendo bona fide, id est fideli intentiōe suam industria circa rem, solicitudinē, necessitatē, et nobilitatē rei vēdibilis, magnitudinem, multitudinem, labores periculaz sumptus.

Capitulum. vij. de vsuris.

De vsuris modo et alijs cōtracti bus tria ponent. Primo quot modis vsurorij faciūt cōtra se p̄stīmū preceptū. Secundo quanta mala ludos comitantur. Tertio quō peccant lusores. **T**rium ad p̄mū p̄notanda sunt quartuoz. Primo q̄ vsurarij tenent ad restitutionē vsure, et ad restitutionē damni q̄ vsuras alicui illati. Omnis emvsura cōmitus circa mutuationē vel concessionē. Est autē mutatio actua seu cōcessio, datio gratu-

ita rei quam vel equitalens tenet reddere recipiens iuxta pacū. Mutatio vo passiva ē talis rei receptio. Dicit autē mutatio q̄si meum tuū factō Hoc tñ qđ ubi mutuo modo simpli- citer desinit esse meū. h̄ solū ad tēpus debet ēē tuū. P̄i veraciter dicere possum me tantū habere apō te, et ille nō dicere oīno paup cui debitores bñ so luturi tenerent multa. Dī autē mutua- tio pecunie, v̄l hmōi datio, q̄ vñlūm trāfser. H̄ in scriptura vocat mutu- otio datio. Exo. xxiiij. Deut. xv. Luc. xij. Si in q̄t mutuū dederit, his a qb⁹ spatis recipie, q̄ grā evobrñaz p̄ctōres p̄ctōrib⁹ fenerant ut recipiat eq̄lia. Et statim seq̄t. Mutuuz date, nihil inde spantes et erit merces v̄ia multa, et erit filij altissimi. q̄ ip̄e benignus ē su- per ingratost malos. Dicit gratis datio, q̄ sicut pura et simplex donatio fit gratiū sine limitatōe sic ista d̄z gratis fieri salua ista limitatōe de reddendo. H̄ xp̄svbi. S. dicit. Nihil inde span- tes, supple, v̄ltra redditionē rei. Addi- tur quā vel equalēs tenet reddere, q̄ nisi h̄ eēt, pura et simplex foret dona- tio. H̄ vel equalens, q̄ aliquā res eadē non p̄t reddi q̄ distrabat, ut pecunia vel pd̄i aut perit, ut equus aut dom⁹. Dicit etiā iuxta pacū, q̄ mutuo reci- piens non tenet rem mutuatam sim- pliciter reddere, nisi ita sit pacatum. P̄t em̄ tale pacū fieri q̄ restituat si petitū fuerit, vel si aut duz venerit ad pinguiorē fortunā, et tūc si nō venerit cōditio reddere nō tenet. **S**ed no- tādū q̄ quis mutuā possit iure rem mutuatā vel valorem eius recipere et repetere, nihil tū p̄t v̄ltra h̄ ab hoie rōne rei mutuate vel mutuatiōis repe- tere, recipie vel sperare, sed bñ p̄t reci- pere q̄ a mutuū recipiente, nō p̄ mu- tuo, h̄ sponte, vel ex alia iusta cā datur aut p̄la. **P**rimū patet, quia recipiens